

Kou in de Lucht

© **Marcel Metze, 2008**

Ik weet niet wat het is. Ik bedoel, politici en overheidsbestuurders zijn tegenwoordig alleen te verstaan met behulp van een Groot Woordenboek der Verhullende Taal. Daarin staat dat 'massavernietigingswapens' in werkelijkheid 'oliebelangen' zijn, dat een 'wederopbouwmissie' eigenlijk een oorlog is, dat je 'marktwerking' moet vertalen als 'premieverhoging', en dat regeringen, als ze een referendum willen ontlopen, een 'grondwet' omdopen in een 'verdrag'. Geen wonder dat burgers hun politieke leiders niet meer vertrouwen.

Maar je vraagt je af: is het échte probleem niet dat politici de burgers niet vertrouwen? Ze hebben al twee decennia lang de mond vol van deregulering, liberalisering en marktwerking. Intussen omringen ze elke stap in die richting met een woud van voorwaarden en bataljons van controleurs. Sinds de 'versoepeling' van de regels rond kleine verbouwingen is het formulier voor een bouwvergunning in mijn gemeente twee keer zo dik geworden. Boven mijn huis vliegt regelmatig een helikopter op zoek naar illegale bouwwerken. Behalve de controleambtenaar en de welstandscommissie is er nu ook een monumentencommissie. Alle drie bemoeien zich met de maten van mijn nieuwe carport, samen zadelen zij mij op met een verdrievoudiging van de te betalen leges. Ander voorbeeld. Al jaren doen stagiaires bij mij werkervaring op in de onderzoeksjournalistiek. Tot voor kort zette ik een handtekening onder een (standaard) overeenkomst met hun opleiding, en stortte ik een maandvergoeding op hun rekening. Tegenwoordig eist de Belastingdienst voor elke stagiaire een 'eerstedagsmelding', op straffe van een forse boete. Waarom? De schatkist wordt er niet rijker van (behalve van de boete), en mij kost het alleen maar (administrateurs)-tijd.

Zeg nu zelf: er dwalen meer en meer controleurs door het land. Het ergst is het in de gezondheidszorg, die door het streven naar 'marktwerking' in een hel van protocollen en systemen is beland. Een goede bekende van me heeft de leiding van een verzorgingshuis. De 'zorgkantoren' van de overheid eisen zelfs de agenda van het overleg met de patiëntenraad op, vertelt zij mij. Regelmatig krijgt zij bezoek van auditors die de kleinste briefjes op de prikborden met een loep bestuderen. Haar personeel heeft steeds minder tijd voor de bewoners omdat het elke stap moet registreren en verantwoorden.

Het kostbare, kafkaëske stelsel van regels, registraties en controleurs in de zorg heeft een diepgaand corrumperend effect. Werkers in de Nederlandse gezondheidszorg lijken steeds meer op de dissidenten achter het voormalige IJzeren Gordijn. Wie zijn oor in deze sector te luisteren legt, hoort overal verhalen over budgetverhogende diagnostiek, creatieve administratie en andere vormen van regelomzeiling. Verzorgingshuizen proberen de 'zorgbehoefte' van hun bewoners zo hoog mogelijk in te schatten. Medische specialisten benutten de vrije diagnostische ruimte waar ze maar kunnen. Als een patiënt meer sessies nodig heeft dan de verzekeraar toestaat, schrijft de psycholoog deze op naam van een ander die met minder toekon. Het mag niet, formeel is het zelfs fraude, maar je kunt je patiënt toch niet halverwege op straat zetten?

Het zijn oude lessen. De mens floreert niet in een keurslijf, wel in een sfeer van waardering. Wie wantrouwen zaait, zal onbetrouwbaarheid oogsten. De samenleving die haar leden te weinig ruimte geeft, zal merken dat zij zich tegen haar keren. In Nederland breidt het virus van wantrouwen en controle zich gestaag uit. Ik waarschuw ons. Langzaam wordt dit een land van burgers die elkaar vanuit de ooghoeken beloeren. Er hangt kou in de lucht.